

Поштарина плаћена у готову

КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК

МАРТ — АПРИЛ 1957 — БЕОГРАД

3-4

Петар Колендић: Једна српска мелодрама о Андромеди (Посебна издања САН књ. ССLXXIV, Београд 1957, стр. 1—70)

Ове године навршава се триста година од смрти а триста педесет година од рођења Џона Палмотића (1607—1657), истакнутог дубровачког драмског писца из 17 века. Наша наука налази се у срећној могућности да ову значајну годишњицу обележи решењем једног важног научног проблема који се везује управо за личност и дело Палмотићево: за мелодраму о Андромеди, чији аутор доскора није био познат, академик Петар Колендић недвосмислено је утврдио да је Палмотићево дело. У књизи коју приказујемо проф. Колендић дао је најпре свој предговор а затим текст саме мелодраме.

Морамо бити захвални професору Колендићу што је у своме предговору на изванредно јасан начин изнео поступак којим је обавио своју пространу и продубљену анализу проблема ауторства ове мелодраме.

У својој анализи проф. Колендић узео је у обзир ове околности.

Прво. Чињеница што се дело зове *Андромеда* по имену главне женске личности „не одудара од Палмотићеве праксе који је најчешће давао наслове својим драмама по именима главних женских личности у њима“.

Друго. Као и већина Палмотићевих мелодрама, и *Андромеда* има три чина. Чинови се зову „ати“ а поједине појаве „приказања“ — што одговара Палмотићевој терминологији.

Треће. *Андромеда* је полиметриска мелодрама, слично *Атланти*, *Армиди*, *Испитили*.

Четврто. Један стих из *Андромеде* налази се у *Армиди*, док други један стих из *Андромеде* потсећа на један стих из *Цаптиславе*.

Пето. Известан број речи за које је у Рјечнику Југославенске академије утврђено да их је први почео употребљавати Палмотић, јавља се и у *Андромеди*.

Шесто и најважније. Граматички облици и метрика *Андромеде* подударају се са осталим делима Палмотићевим. Простор нам не дозвољава да овде приказујемо у детаљима овај део анализе проф. Колендића, али ипак морамо истаћи минуциозно и свестрано испитивање свих чињеница и околности које за овакву анализу долазе у обзир.

После Предговора проф. Колендића отштампан је, као што реко смо, сам текст мелодраме. Комбол је, говорећи управо о Палмотићу, прегледно изнео све важније особине мелодраме онога времена (в. Миховил Комбол, Повиест хрватске књижевности до Препорода, Загреб 1945, стр. 244—250). Све те особине заступљене су и у Палмотићевој *Андромеди*.

Пре свега, у *Андромеди* је обрађена једна овидејевска тема. Андромеду, кћер етиопског краља Чефеа и краљице Касиопе, отац жели да да за жену своме брату Финеу, док је мајчина намера да им кћи пође за египатског краљевића који је раније био заробљеник на Чефеовом двору и још тада се заљубио у Андромеду. Охола краљица увредила је Нереиде истичући да је лепша од њих. За казну њена кћи Андромеда мора бити нага везана на пећини где морска Срда треба да је прождере. У тренутку кад излазе Нереиде са срдом морском, долази Перзео на коњу, бије се са срдом која се обраћа у шкољу. Перзео затим ослобађа Андромеду да би је најзад верио.

Као што се види, и *Андромеда* има озбиљан драмски сукоб са срећним завршетком — управо у стилу тадашњих мелодрама.

Сем тога, *Андромеду* карактерише игра и певање Нереида. Та-

квих појава има такође и у другим Палмотићевим делима. Чудесни елементи који карактеришу неке Палмотићеве драме постоје и у *Андромеди*. Такав је долазак Перзеа.

Помпозност, коју Комбол истиче као карактеристичну за ову врсту драме, заступљена је такође и у *Андромеди*.

Једна даља компарација показала би и друге сличности у овоме правцу.

Можемо на крају истаћи импресивност ове мелодраме. Лик Андромеде лирски је обојен. Максиме којима је проткан овај текст такође доприносе да се он и данас прихвата као присна лектира.

Берислав М. Николић

J. Jurančič, *Srbohrvatsko berilo za III in IV razred gimnazije, Ljubljana 1957* (Mladinska knjiga, str. 237)

Ова је књига докуменат који очито показује колико Словенци поклањају пажњу учењу српскохрватског језика, а особито колико Јуранчић има заслуга у том послу. Његов Речник, његове читанке и сад ово „Берило“ вишеструко потврђују да Словенци поверавају овај посао ономе коју је и довољно стручан и умешан у овим пословима, а изнад свега који је умео да нађе погодне форме и подесне путеве да постигне циљ.

Књига је подељена на три дела: прво је народна књижевност, за њом уметничка, потом граматика српскохрватска, с речником на крају. — У првом делу дат је леп избор из различних врста народне поезије и прозе. Као одличан познавалац оваког посла, Јуранчић тај део почиње Вуковићевим написом о српским народним песмама. Избор је добро изведен: ту је на мадо страна оно што је у сваком погледу цвеће наше народне књижевности.

Уметничка књижевност обухвата Његоша, Вука, Бранка Радичевића, Ј.б. Ненадовића, Скерлића, Змаја, Јакшића, Сремца, Веселиновића, Нушића, В. Станковића, В. Илића, Кочића, Андрића, Крклеца, Д. Максимовић, Шантића, Ћопића, Ћосића, Мажуранића, Козарца, Домјанића, Назора, Цесарца, Р. Чолаковића, Хорвата, Каштелана, Малеског, Попова и др.

Грамматика је дата у два дела: наука о облицима и значења и употреба облика.

Избор чланака правилно и лепо претставља усмену и писану реч српскохрватску из које млади Словенци могу добити правилну претставу и о језику и о песничком односно стилском изразу у стиху и у прози српскохрватске књижевности. Јуранчић је и овде дао текстове с акцентом, што ће умногоме помоћи да словеначка омладина учећи реч и облик српскохрватског језика научи и изговор (нагласак). Избор је прављен с разумевањем за књижевну, историску, културну и естетску вредност сваког чланка, одломка, песме. — Могли бисмо приговорити само томе што Јуранчић није морао отступати од општег начина давања десетерца у случајевима кад је требало елидирати који слог из песничког разлога, па је, да би очувао десетерац, разрешавао сва скраћивања и давао наместо десетерца и једанаестерац. Знамо зашто је он то урадио (да би Словенац видео и научио целу реч без скраћивања, сажимања и сл., без песничких отступања која често иду другим путевима и која постижу и један звучни, гласовни утисак). Требало је, дакле, оставити у десетерцу све десетерачке стихове, јер ће овако, чим се дете почне привикавати на ритам и цезуру десетерца, на трохеј његов, морати застајати на развијању тог основног елемента десетерачког, као напр. у стиховима: И до њега двије српске војводе, Шта се бијели у гори зеленој, Не чекај ме у двору